

össze, — egyetlen éjszakai muló gyönyöréért könnyü szívvel, gyermeki gondtalansággal odadobják esztendő alkonyán a telhetetlen zálogházi Molochnak.

Egész esztendő gyümölcsét egyetlen éj gyönyöréért: ez Budapest, a nagy zálogházi város!...

Magyar ereklyemuzeum.

Nagy nemzetek is, melyeknek népe egy nyelvű és egy érzésű, belátták, hogy a nemzeti érzés ébrentartására s a mult tiszteletes hagyományainak megőrzésére semmi sem alkalmasabb, mint a hősi idők napjaira vonatkozó emléktárgyak, a történeti személyek ereklyéinek egybegyűjtése és muzeális kiállítása. Az ereklye-muzeumokban visszazsál a lélek a multba, az ifju kegyelete példát merit a hősök cselekedeteiből, a férfit kiragadja gondoljaiból az emlékezés áhitata és mindenekben megnövekedik a ragaszkodás nemzete multjához, a bizalom annak jövőjében. A hideg realizmus tartja fönn a világot, de az idealizmus viszi előbbre. És mikor az élet minden elmúlt nappal egy-egy marék esillogó himport söpör le a lélekről, gondoskodni kell, a mi pótolja az elveszett álmokat, növeli a bizó hitet magunk s népünk erejében.

Házát építettünk az egy Petőfinek és a sokadalom, mely annak küszöbét kopatja, bizonyítja, hogy a nép lelke megértette a gondolatot mit e Házba öntöttek. Egy jól berendezett muzeum a rideg szíven is templomi hangulatot kelt.

Pantheonról álmodozunk, melybe nagyjainkat temetnénk. Hajk, azok kihaltak, porladó csontjaik is szétszóródtak. Nagy lenne nekünk az a pantheon, ha még oly kicsinyre szabnák is. És könnyen belopna oda az önkény olyanokat is, kik nagy szolgálásokat tettek, bár — nem hazájuknak tették azokat. Összegyűjteni azonban az emlékeket, melyek históriai nagyjainkra, a késő multnak századok kegyeletében igazolt hívséges, a nemzeti erőtől duzzadó alakjaira vonatkoznak és beállítani egy muzeumba mind e nemzeti ereklyéket, föllállítani, berendezni az egyívő hordott emlékekkel egy magyar ereklye-muzeumot, ezt megtenni lehetséges és iskolát alapítanánk vele a magyar érzésnek, a hősök tiszteletének.

A Nemzeti Muzeum régiségtárában kőkori balták és római ibrikek mellett van egy jókora tömege ilyen nemzeti ereklyéknek is. Legtöbbje az erdélyi fejedelmekre és a 48-as idők hőseire emlékeztet. És vannak egy Árpádházi királyunk, III. Béla személyére vonatkozó tárgyak — *másolatai* is. Az ereklyék elrendezésében azonban alig vehető észre, hogy azokban a műtörténeti értéken kívül más valamit is láttak volna. A hadtörténeti gyűjteménybe tartoznak ugyan Báthory István, Kemény János s a Rákócziak fegyverei, de nekünk többet jelentenek azok egyszerű buzogánynál és kardnál. A kincstárba való Mikes Kelemen, meg Bethlen Gábor pohara, de nekünk többet érnek, mint egy pusztaszám a XVII. századi bilikomok közt. Kiemelve ezeket és külön terembe csoportosítva, jelezve mindegyikén hajdani tulajdonosát, ez a terem lenne a tudomány templomában a szentek szentje, a multnak lélekbe kapó szavával teli.

De mily kevés az különben is, ami ereklyénk a Nemzeti Muzeumban van!

Összegyűjteni mind, amelyek Bécsben s a távolabbi külföldön, értetlen idegenben vannak, mint értetlen régiségek, összehozni mind, mik a hazában különféle helyeken még megmaradtak s ezeket együtt helyezni el megfelelő épületben, dicsőséges és érdemes dolog lenne.

Igaz, együttvéve sem lenne gazdagnak mondható ez az ereklye-muzeum, de im:

jegyzékbe foglaltuk az ereklyéket, melyek multunk napjaira, királyokra, fejedelmekre, államférfiakra és hősökre vonatkoznak, hadd lássék, mi kincs lennének ezek, ha egy helyen láthatnók. Jegyzékünk nyilván nem teljes. Köszönettel vesszük annak kiegészítését.

Nemzeti királyaink közül, sajátos-képpen, az elsőnek, a legrégebbnek, *Szent Istvánnak* maradt meg legtöbb ereklyéje. A koronázó klenódiumpok közül a korona és a palást — előbb a székesfehérvári templom miseruhája — vonatkozik Szent Istvánra s egykoru vele. A szent Jobb eredetileg a karcsonttal együtt őriztetett a szentjobbi apátságban. Maga a jobb talán a tatárjárás idején került Raguzába. A karcsontot ellenben már előbb Visegrádra vitték, innen pedig egy része, vagy Szent István másik karjának egy darabja, Lembergbe a pálosokhoz jutott, kik arany karereklyetartóba foglalták, másik része pedig a bécsi Szent István-egyházba, hol XV. századi ezüstmivű karformájú tartóban őrzik. Nagy Lajos királyunk az aacheni székesegyháznak általa alapított kápolnájának is adományozott első királyunk ereklyéiből, melyek Szent László ereklyéivel együtt máig meg vannak az eredeti ereklyetartóban. Meg van továbbá Szent István koponyacsontjának is egy darabja, melyet drága hermába zárva a székesfehérvári koronázó-templomban őriztek, aztán a herma elveszett, a fej-ereklye pedig — ismeretlen időben — Bécsbe jutott az udvari templomba, honnan Mária Terézia 1775-ben a pozsonyi káptalani egyházba vitette, 1778-ban pedig visszaadta a fehérváriaknak, kik diszes hermába foglalták s máig őrzik. Van azonkívül fej-ereklyéje Szent Istvánnak a zágrábi egyházban is, ahol már a XIII. században említés történik róla. Az eredeti ereklyetartó herma itt is elveszett 1594-ben. A mai szép ezüst hermát Barberini Ferenc biboros készíttette 1635-ben Rómában.

Megmaradt szent István kardja is, de ez is idegenben: a prágai szent Vitustemplomban van. A koronázási kard tizenhatodik századi készítmény. Az eredeti kardot valószínűleg IV. Béla leánya: Anna vitte magával Prágába, mikor atyja halála után, 1270-ben, vejéhez, a cseh II. Ottokárhoz menekült bátyja: V. István haragja elől. Elvitt ekkor két arany koronát is, királyi pálcát, kardot, nyakláncot, drága edényeket, szóval: a kincseket, miket egykoru krónikás szerint »a magyar királyok Attila óta gyűjtöttek«. A kardot később Anna dedunokája: IV. Károly császár örökölte, aki Prágának ajándékozta.

A bécsi kapucinusoknál van szent Istvánnak arannyal átszőtt vörös selyem fővege és arannyal, gyönggyel kivarrott pénzacsokója, rajta Krisztus s az arkangyalok alakjai kihimezve.

Amily bőséggel maradtak ránk a szent Istvánra emlékeztető ereklyék, olyan kevés ilyen emléke van a későbbi Árpádházi királyoknak s nejeiknek. De van.

Megmaradt *szent Imre* karereklyéje Passauban a niederburgi apácák kolostorában, hová valószínűleg Mária, II. Lajos neje, vitte a mohácsi pusztulás után. Ez ereklye egy időre visszakerült hozzánk, osztrák Albert azonban 1439-ben visszaadta passau apácáknak.

Szent István nejének, *Gizellának*, ajándéka a ratisbonai egyház aranylemezes pacifikáléja, rajta István és Gizella tömör aranyból készült szobraival. A koronázási palástot tudvalevőleg Gizella királyné szőtte s megmaradt a pannonhalmi főapátság birtokában az a színes előminta is, amely után a királyné a palástot szőtte.

Szent Lászlónak szintén több ereklyéje maradt meg. Lászlót ezüst koporsóba a váradi templomban temették el. Sirját a tatárok földülták, csontjait kihányták. Aztán összeszedték azokat és Nagy Lajos már több részét Aachenbe küldte. Kiemel-

ték a szent fejét és hermába tették. A váradi egyházban tartott istenítéletek alkalmával a tisztító esküt „Szent László király” fejére tették le. Első írott nyoma ennek 1273-ból van. A tizenharmadik század végén tűz elhamvasztotta a hermát, 1443-ban pedig ráomlott a torony, maga a fej azonban és a szent király két karja épen maradt. 1565-ben Zápolya hadai föltörték László sírját és tatármódra kiszórták csontjait. A fejereklje ekkor Napragyi Demeter gyulafehérvári püspökhöz került, aki győri püspökké nevezetvén ki, ide vitte magával. Győrtött már 1700-ban ki volt állítva a herma, melyet valószínűleg Zsigmond király készíttetett, a hermán lévő koronát pedig Napragyi püspök tétette föl 1600-ban. A hermába Szent László egész feje benne van az állkapocs kivételével, mely a középkorban Bolognában volt, de elveszett.

Megmaradt Esztergomban Szent László lábcsontja is, melyet Szegedi Benedek kanonok mentett meg 1566-ban. Az erekljét Báthory András az esztergomi főegháznak ajándékozta, hol előbb egy ezüst szoborban tartották, ma pedig ostensoriumban (mutató) van elhelyezve.

A zágrábi székesegyházban őrzik szent László karerekljét. Az erekljetartó 1600-ban készült. Raguzában szintén van László karerekljetartója. Volt szent László-nak még a tizenötödik században karereklje Váradon is, de az elveszett. Az aacheni templomban szintén vannak némi erekljei a nagy királynak a nagy Lajos ajándékozta erekljetartóban, szent István csontjaival együtt.

A budai erzsébeti apácák őrzik II. Endre leányának: szent Erzsébetnek puha fából készült botját, melyet aranyozott ezüst szalag fon be, rajta zománcozott fölrás hirdeti, hogy kié volt a bot. III. Ferdinánd ajándékozta ezt az erekljét Lippai hercegprimásnak.

III. Bélának és nejének székesfehérvári sírjából a következő emléktárgyak kerültek elő: ezüst korona, ezüst nyaklánc zománccos mellsillaggal, ezüst karperec, aranyozott sárgaréz fészület, arany gyűrű, ezüst kormánypálca, ezüst kétélű kard és ezüst sarkantyuk.

A dömés apácák margitszigeti romjai alól, hová V. Istvánt és nővérét, Erzsébetet temették, nyilván királyi emlék (az még a hermán volt is) jutott napvilágra: egy ezüst, liljomos, aranyozott korona, mely most a Nemzeti Muzéumban van József nádor ajándékából.

A nagyváradi királysirokból, hol szent László, II. István, II. Endre, IV. László és Zsigmond nyugodtak, egy aranyozott ezüst korona és ugyanolyan világalma maradt meg, mind a kettő XIII.—XIV. századi jelleggel, melyeket 1775-ben a bécsi udvari muzeumba vittek.

Az utolsó Árpádházi király nejére, Agnesre, emlékeztetnek a berni történelmi muzeum egy szárnyas oltára s egy himzett bársony oltárterítő. A királyné, férje halála után, a svájci Königsfeldenbe ment, ahol zárdát alapított s abban is halt meg 1364-ben 84 éves korában. Az oltár és a terítő, amazon a négy magyar szent szobra, 1882-ben került a berni muzeumba.

Királyunk gyűjteményében van a szomorú végű II. Lajosnak páncélja és sisakja, meg nyerge. A páncél talán az, melyet I. Miksa császár ajándékozott vejének, a kilenc esztendő magyar királynak.

Az igazságos Mátyásnak is fennmaradt több személyes vonatkozású emléktárgya. Bécsben van egy kétélű pallosa, Bécsúj helyben kristály serlege, Párisban aranyozott fapaizsa.

Nemzeti királyaink korából több erekljeink nincs. A Habsburgok első sorban német császárok voltak és ilyen emlékeket nem hagytak maguk után itt nálunk. Inkább elvitték az elődeikét is.

Annál több emléke maradt az erdélyi fejedelmeknek.

A Nemzeti Muzéumban van Báthory Zsigmond buzogánya, kardja és vadászcsészeje; Báthory István (később lengyel király) buzogánya, (a diszvertje és több kardja pedig a bécsi udvari gyűjteményben, kardjai Párisban és Berlinben); Báthory Gábor kardja, Kemény János piros bársony nyerge skófiummal kivarrva, kantára, csótára, buzogánya, kardja, csákánya; I. Rákóczi György kardja; II. Rákóczi György kardja, melyet Bem-nek ajándékoztak az erdélyi nők, aztán a carszkojezelői cári gyűjteménybe került, buzogánya és ezüst sodronyinge (aranyozott buzogánya Bécsben is van); Vethlen Gábor pohara, nejének: Brandenburgi Katalinnak meg a clavicembalja; II. Rákóczi Ferencnek ideiglenes letétbe helyezett erekljein kívül a diszbuzogánya és csákánya s az a karosszék, melyet maga faragott Rodostóban. A nagy szabadsághősnek van még emléktárgya: Bécsben (hadiszázlója), az iródiákja: Thaly Kálmán írta egy pipáját (egy másik s egy törös tegeze Andrassy Géza gróf birtokában van) és egy mentegombját. Görgei Arturnak is van egy pipája, mely II. Rákóczi Ferencé volt.

Thököly Imre hadvezéri botja ezüstfejú buzogánnyal a Magyarországi Kárpát-egyesület tulajdonában van, I. Rákóczi Ferenc sárgaréz pecsétnyomója pedig a győri bencés főgimnáziumban; Booskay István hadi buzogányát Nagyszebenben őrzik. II. Apaffy Mihály hadi öltözete (páncélinge, süvege, kardja, buzogánya, zászlója) Bécsben, a mindentelnyelő helyen van.

Csak fölemlítjük egyéb olyan erekljeinket, melyeknek egy magyar ereklje-muzeumban lenne helyök.

Thurzó György nádor sisakja (Nemzeti Muzéum); Kálmán győri püspöknek, Róbert Károly fiának olasz kardja (Bécsben); Széchenyi Pál érsek botja (N. M.); Zrinyi Ilona acél vetélője (Pannonhalma); Báthory István országbíró pallosa (N. M.); Thököly István, Imre apjának botja (N. M.); Kossuth Lajos erekljei többfelé; Deák Ferencnek, Széchenyi Istvánnak és Batthyány Lajosnak a Nemzeti Muzéumban lévő erekljei; József nádor botja ugyanott; Mészáros Lázár uti készlete, Nyáry Pál kelyhe (N. M.), az aradi vértanúk emléktárgyai, a pallos, melylyel Martinovichékat kivégezték (N. M.).

Jönnek aztán a hadiszerek, magyar vitézek emléktárgyai: Kinizsi Pál szabalyja és sodronyinge vásonkői sírjából (N. M.); Zrinyi Miklós a szigeti hős hadiöltözete, kard, rohamsisak, aranyvirágos damaszt dolmány (Bécs); a Zrinyiek csáktornyai fegyvergyűjteménye (N. M.) s a puská, melylyel a hagyomány szerint a felbérelt erdőőr kioltotta Zrinyi, a költő, életét (N. M.); Pálffy Miklós, a győri hős sodrony huszár-süvege (N. M.); Duló Gábor korpónai kapitány kardja (N. M.); Thury György kanizsai kapitány pallosa (Bécs); az utolsó Bebek György kardja (Bécs); Vak Bottyán forgója (Thalynál); Béri Balogh Ádám kardja (Tolnamegyéé); Eszterházy Antal, Rákóczi generálisának kardja (Thalynál); Vay Ábrahám, Rákóczi udvari főmarsalljának diszbuzogánya (N. M.); Simonyi öbester, a legvitézesebb huszár emléktárgyai (N. M.); aztán az utolsó szabadságharc hőseinek: Damjanich, Bem, Kiss Ernő, Asbóth Lajos, Kmetty s a többieknek meglévő sok emléktárgya.

Mindez ha nem is sok, együtt egy kizdelmes és dicsőséges multnak némán is bőszavu hirdetői. Lesz-e, aki valaha egybegyűjtse!

Hegyi Ödön.

MUSEUM-PAZÁR
BUZIÁSI PHÖNIX ÁSVÁNY
 ÜDÍT-GYÖGYÍT. : Kapható mindenütt.
 Postai (Gratár): VI., Csövös-p. 44 Telefon: 86-35.